

Scheepswerf Wildschut in Gaastmeer

Het gaat de palinghandel in Friesland voor de wind, zo halverwege de negentiende eeuw. Vanuit de drie centra van de palinghandel, Heeg, Workum en Gaastmeer, varen de robuuste palingaken met wel 15.000 pond levende paling naar Londen. Als alles meezit, halen ze wel zes reizen per jaar. En dan gaan er ook nog ladingen met wat kleinere aken en boeiers naar Amsterdam, dat ook een goed verkooppunt is. En al die paling voor de verkoop moet eerst ingekocht en verzameld worden, voordat de aken geladen kunnen worden. Dat gebeurt door tientallen bunschepen, die door heel Friesland langs de vissers gaan om paling in te kopen. Er kan meer paling verkocht worden dan er in Nederland gevangen wordt, dus halen bunschepen ook paling uit Noord-Nederland en -Duitsland en gaan palingaken aan het eind van het seizoen nog wat ladingen halen uit Denemarken, de zogenaamde Sont-paling. Gaastmeer neemt met drie palingaken een bescheiden plaats in bij de handel op Engeland. Heeg en Workum zijn beide elk ongeveer twee keer zo groot. Maar dat geldt niet voor de opslag van de levende paling. Als je paling voor wat langere tijd levend en gezond wilt houden, dan moet je in Gaastmeer zijn. Daar, in de Wijde Sloot met zijn altijdurende stroming van helder water, liggen de leggers met levende paling. Zo'n legger is een grote, rechthoekige bak die voor het grootste deel onder water ligt, met wanden van koperen gaatjesplaat, zodat het water in en uit kan stromen. Het is in Gaastmeer dus een af- en aanvaren van buizen, boeiers en aken om paling af te leveren of een aak te laden. Maar in de wintermaanden is het wat rustiger. Dan is het tijd om de schepen een onderhoudsbeurt te geven voor ze het volgende seizoen in gaan. Vooral van de palingaken wordt met die reizen over de Noordzee veel gevergd en die moeten tiptop onderhouden worden. Uit de administratie van het kantoor van Heeg weten we, dat een jaarlijkse onderhoudsbeurt van een palingaak wel tussen de 500 en 800 gulden kost.

Wieger Wieger Visser, de baas van het kantoor van Gaastmeer, laat zijn aken in Heeg onderhouden, omdat Gaastmeer geen scheepshelling heeft, maar door de toegenomen bedrijvigheid besluit hij om in Gaastmeer een eigen scheepswerf met helling te laten bouwen. Niet alleen voor die drie palingaken, maar ook voor de kleinere schepen zal er werk genoeg zijn. Trouwens, om een legger te bouwen en te onderhouden heb je ook scheepstimmerlui en een helling nodig. In 1857 wordt de nieuwe scheepswerf met een schuur van ca. 20 meter, een sleephelling en een woonhuis voor de werfbaas geopend. Die werfbaas wordt Roelof Ages Wildschut, meesterknecht op de scheepswerf van Palsma in Heeg. Hij komt in maart van dat jaar met zijn vrouw Baukje Oosterwerf, dochter Trijntje en zonen Lourens, Age en Jetze naar Gaastmeer. Hij is dan 56 jaar oud, dus een ervaren vakman. In 1858 heeft Wieger Visser de scheepswerf verkocht aan zijn beide zonen Sippe en Jan, die de palinghandel in Gaastmeer van hun vader gaan overnemen. Roelof Wildschut huurt de werf van de Vissers en werkt dus voor eigen rekening. Zijn oudste zoon Lourens is 22 en ook scheepstimmerman, dus die gaat bij zijn vader werken. Maar al in 1862, op Eerste Kerstdag, overlijdt Roelof op 62-jarige leeftijd. Zoon Lourens wordt dan werfbaas en inmiddels werkt daar ook zijn broer Age, die dan 18 jaar is. Jetze, de jongste broer, is dan elf. Het jaar daarop trouwt Lourens met Aukjen Tjipkes van Netten uit Gaastmeer. In november 1876 worden de scheepswerf en het woonhuis door de gebroeders Visser te koop aangeboden. Er is bij opbod f 1.051,-- voor geboden. Bij de finale veiling wordt Lourens de nieuwe eigenaar. We weten niet precies wat hij ervoor betaalt, maar het zal in de buurt van het bod zijn. Om de koop te kunnen financieren, sluit hij een hypotheek af bij de vorige eigenaren. Nu is hij niet alleen werfbaas, maar ook de eigenaar.

Behalve onderhoud aan aken, boeiers en bunschepen wordt ook aan nieuwbouw gedaan. De gebroeders Visser houden zich niet alleen met palinghandel bezig, maar ze verhuren ook een groot aantal schepen. Er zijn in de notarisarchieven enkele tientallen huurcontracten van visaken, bunschepen of tjalken terug te vinden, waarbij het schip in eigendom is bij de palinghandelaren. We mogen aannemen, dat enkele van die schepen op de werf van Wildschut gebouwd zijn. Maar ze zoeken hun klanten ook buiten hun directe omgeving. Erg bekend zullen ze worden door een eigen ontwerp van een eiken Staverse jol, die ze verkopen aan vissers uit Hemelum, Molkwerum, Workum, Laaxum en Stavoren. Het Wildschut-ontwerp blijkt o.a. uit de spiegel, die ui-vormig is. De jollen worden gebruikt voor

de visvangst op de Zuiderzee van o.a. ansjovis. Die worden gevangen met erg fijne netten en daarom hebben de jollen helemaal geen uitsteeksels waar die netten achter kunnen blijven hangen, zoals zwaarden en bolders. Ook maken ze zeilbootjes voor de pleziervaart: tjotter, boeiers en Friese boatjes. Wieger Sippes en Harmen Jans Vissers zullen regelmatig in de prijzen varen, waarbij Wieger Sippes zelfs eerste wordt in de Sneekweek van 1884. Palingaken hebben de Wildschuts vaak onderhouden, maar nooit gebouwd. Het kantoor van Gaastmeer laat de aken bouwen door de werf van Eeltje Holtrop van der Zee in Joure. Maar in 1886 overlijdt Lourens op 51-jarige leeftijd. Zijn vrouw Aukje blijft achter met negen kinderen, vier dochters en vijf zonen, van wie Roelof dan 20 jaar oud is. Hij volgt zijn vader op als werfbaas, maar er wordt wel een scheepstimmerknecht aangetrokken om te helpen. De tweede zoon, Tjipke, is dan 15 jaar, maar hij verlaat de werf en gaat bij een oom werken. De andere zonen zijn dan negen (Age), vijf (Jelle) en nog geen twee (Jetze) jaar oud. Er komt dus veel terecht op de schouders van Roelof, die samen met de knechts het bedrijf moet runnen. Maar het gaat hem goed af. Hij verstaat zijn vak en weet ook goed in te spelen op de veranderende omstandigheden. De palinghandel is tegen het einde van de twintigste eeuw wat in de versukkeling geraakt, vooral die van Gaastmeer. De werf richt zich veel meer op het bouwen voor boeren, zoals pramen en schouwen, en op de binnenvaart met houten tjalken. Roefschepen noemen ze die op de werf en later zullen ze skûtsjes gaan heten. Eind 1897 wordt de palinghandel van het kantoor Gaastmeer zelfs verkocht aan het kantoor in Heeg. Alleen de opslag van paling in de leggers in de Wijde Sloot blijft bestaan, maar al met al betekent het voor de scheepswerf, dat er van de palinghandel weinig opdrachten meer te verwachten zijn. Als rond de eeuwwisseling de houten schepen steeds meer uit de mode raken, wordt het voor de werf steeds moeilijker om het hoofd boven water te houden. Inmiddels werken ook alle broers van Roelof op de werf, ook Tjipke die teruggekomen is van zijn oom, maar die in 1901 zal overlijden. Voor de vier broers is er kennelijk te weinig werk, want in 1902 wordt de werf in een advertentie te koop aangeboden. Maar enkele weken later verschijnt het bericht, dat de verkoop niet doorgaat. De broers hebben een resoluut besluit genomen: ze gaan met hun tijd mee en zullen ijzeren schepen gaan bouwen. Dat betekent nogal wat, want daar heb je heel andere kennis, een ander vakmanschap en ook veel andere materialen en gereedschappen voor nodig. Ze doen het voorzichtig aan, want ook houtbouw wordt nog intact gelaten en naast de timmerschuur wordt een kleinere schuur gebouwd voor het ijzerwerk. Maar het blijkt een gouden greep te zijn.

Terstond gevraagd, bekwame
ijzerwerkers, hand-
langers en klinkers
woning disponibel, bij
A. WILDSCHUT, ijzeren
scheepsbouw, Gaastmeer.
Zondags niet.

Advertentie in de Leeuwarder Courant in 1904

In korte tijd weten ze zich het benodigde vakmanschap eigen te maken en in 1905 lezen we, dat R. Wildschut ijzerwerkers vraagt voor de IJzeren Scheepsbouw te Gaastmeer. Ze bouwen in de jaren hierna een groot aantal staalijzeren skûtsjes, pramen, schouwen, veerbouten, roei- en melkboten. Door de komst van melkfabrieken in deze periode is ook de behoefte aan melkboten ontstaan en bij de werf kun je die naar wens bestellen, waarbij de grootte is aangegeven met het aantal melkbussen dat er in past. Op het toppunt van de werkgelegenheid werken er wel 30 man en zijn ze dus in het dorp de grootste werkgever. Tussen 1904 en 1914 beleeft de werf zijn glorietijd. Er worden dan een aantal skûtsjes gebouwd waarvan een zestal na de Tweede Wereldoorlog een actieve rol spelen in de

wedstrijden van de SKS en IFKS. Vooral de Twee Gebroeders, gebouwd in 1914, springt in het oog. Na 1945 zal dit schip zesmaal de SKS winnen met als schipper een lid van de beroemde Zwaga-familie. Maar ze bouwen dan ook nog grotere schepen, namelijk drie klippers tot 170 ton. Voor het grootste deel zijn het nog zeilschepen, maar een enkele wordt al afgeleverd met een motor.

De bedrijvigheid op de werf in Gaastmeer wekt ook de aandacht van de media, althans van het Dagblad van Friesland (ook wel de Hepkema genoemd), want hierin verschijnen enkele lovende stukjes over de werf. Het zal wel komen van journalist Jan Jelles Hof, die in Gaastmeer op een binnenschip geboren is en die voor die krant werkt. Bovendien adverteert de scheepswerf met enige regelmaat in de Hepkema en dat scheidt natuurlijk ook een band. In een krantenartikel uit 1904 wordt gesproken over de hernieuwde bedrijvigheid in het wat wegwijnende Gaastmeer, waar je nu het vrolijke geklop van hamers op ijzer kunt horen. Jan Jelles bedoelt kennelijk het oorverdovend kabaal van de klinkhamers, waar menig arbeider stokdoof van geworden is. We zullen zijn omschrijving maar dichterlijke vrijheid noemen. Age Wildschut, ver familielid (zie de bijlagen) schreef een stukje over de bedrijvigheid in het dorp van de werf.

Ja der wurken doe noch al wat op de helling en dat joech hiel wat fertier.

Dy leggers moasten geregeld op de helling, dan moasten al dy gatsjes yn dat koper iepen boarre wurde. Dat wie in hiel karwei, ek om dy leggers op de helling te kryen, want dat barde allegearre mei hânkrêft. Op de ein stie in rolpeal mei gatten, dêr't stokken troch sieten en dan gong it stap foar stap yn de rûnte en sa kamen de leggers stadich op it droege. Fan moarns ier oan't jûns let wiene se der oan it klinken.

De halve Gaastmeer hielp zowat mee bij het hellingen van een legger, almaar in het rond lopen aan de kaapstander en na afloop kreeg men dan meestal een flesje bier.

Het mag dan goed gaan met de werf, met de onderlinge verstandhouding tussen de broers is het minder goed gesteld. Er is vooral verzet tegen de oudste broer, Roelof. Het is niet duidelijk of dit komt door de manier waarop hij leiding geeft of door jaloezie bij de anderen, maar een feit is, dat de samenwerking verre van optimaal is. De vrouw van Roelof, Martje van de Wetering, wordt erfgename van een halve boerderij in Wijckel. De boerderij wordt getaxeerd op ruim f 50.000,--, dus het gaat om een heel behoorlijke. Roelof besluit dan om boer te worden. Samen met zijn vrouw en hun vier kinderen, de oudste is dan elf, verlaten ze in 1909 de scheepswerf en gaan een nieuwe toekomst tegemoet als veehouders in Wijckel. De overige drie broers blijven op de scheepswerf werken. Maar tijdens en vooral na de Eerste Wereldoorlog komt hier de klad in, omdat de ijzerprijs erg gestegen is. Nieuwe staalijzeren schepen worden bijna niet meer besteld en voor houten werkschepen is de tijd eigenlijk voorbij. Er blijft natuurlijk altijd wel iets te verdienen met reparaties en onderhoud, maar de werf moet noodgedwongen erg inkrimpen. Op den duur wordt het niet meer haalbaar om er voor drie gezinnen een boterham op te verdienen en in 1921 besluit Jelle met zijn gezin te emigreren naar Michigan in Amerika. Age volgt drie jaar later zijn voorbeeld, maar twee jaar later komt Age weer terug. Alleen. Hij was eigenlijk al ziek toen hij vertrok en dat is in Amerika erger geworden, waarbij het niet duidelijk is wat hij mankeert, maar het zit in zijn hoofd en het ziet er naar uit dat het chronisch is. Er wordt dan besloten, dat hij naar Gaastmeer terug zal gaan en dat het gezin met moeder Ytje Ykema en zeven kinderen in Amerika zal blijven. Age keert terug en gaat op de scheepswerf bij Jetze wonen, maar dat blijkt op den duur niet te doen. Hij gaat dan naar het armhuis in Heeg. Hij overlijdt in 1942 in Sneek, zonder dat hij zijn vrouw en kinderen ooit nog teruggezien heeft. Hij wordt begraven in Gaastmeer.

Jetze, de jongste broer, wordt vanaf 1924 dus de nieuwe werfbaas en hij probeert de werf nieuw leven in te blazen. Hij heeft gemerkt dat er belangstelling begint te komen voor watersport en besluit dan ook weer helemaal terug te gaan naar de houtbouw, maar nu van plezierboten. Staverse jollen als jacht, met een roef, zeilschouwen, maar ook kleinere zeilboten, zoals zestienkwadraten, sharpies en larken. Niet alleen zeilboten, ook eiken en mahonie motorboten worden gebouwd. Zijn zoon Lourens zit in 1924 nog op de lagere

De scheepswerf in 1935. Links de helling en hellingschuren, rechts het woonhuis van de hellingbaas.

school, maar hij zal later bij zijn vader gaan werken. Ze bouwen natuurlijk het liefst in opdracht, maar als die uitblijven worden ook wel boten voor eigen rekening gebouwd, die men middels advertenties probeert te verkopen. Het tij zit niet mee, want in 1929 is de grote economische crisis uitgebroken en wie heeft dan nog zoveel geld over voor een luxe? In 1936 doen ze mee aan een tentoonstelling in Sneek, in een grote tent op het terrein van de beurtrijders. Ze staan daar met twee prachtige houten motorjachten die f 2.250,- moeten opbrengen. Volgens het verslag van de tentoonstelling hebben ze ook de goedkoopste motorboot van alle aanbieders: f 160,-. Het kan niet veel meer geweest zijn dan een klein roeibootje met buitenboordmotor. Maar het illustreert wel, hoe diep je moet gaan als je in die tijd nog iets wilt verdienen. Een jaar later gaat de journalist van de Hepkema langs alle werven in Friesland om te bezien hoe het met de scheepsbouw gaat. Hij komt natuurlijk ook bij Scheepswerf J. Wildschut en Zoon te Gaastmeer. Daar is een heel aantal boten in aanbouw: eiken en mahonie zestienkwadraten, o.a. voor Warmond en Hillegersberg, kajuitzeilboten van 8 meter, motorjachten, open toerboten, enz. Een aantal op bestelling, vooral de wedstrijdzeilboten, maar de meeste voor de verkoop, dus gebouwd voor eigen rekening. Ja, wat doe je anders als het aantal bestelling te laag is. Een Wildschut is nu eenmaal niet gewend om stil te zitten, die wil zijn handen laten wapperen. In een advertentie uit 1939 bieden ze enkele boten te koop aan, maar dat zal wel niet gelukt zijn. Wel hebben ze in dat jaar een bijzondere opdracht: een houten Staverse jol van 9 meter voor een Engelse opdrachtgever. Hij moet ook naar Engeland overgebracht worden. Zo'n grote Staverse jol hebben ze nog nooit gebouwd. Maar als de jol klaar is, is de Tweede Wereldoorlog uitgebroken en is het niet meer mogelijk de boot in Engeland af te leveren. Dat zal tot na de oorlog duren en zo lang heeft men ook moeten wachten op de afrekening. De oorlogstijd is niet een tijd voor nieuwbouw, alleen voor de hoogstnoodzakelijke reparaties. Dat geldt voor zovelen in ons land, dat is een tijd voor overleven. Maar na de oorlog komt de scheepsbouw, en vooral de jachtbouw, maar heel langzaam op gang. Er zijn zoveel dingen die meer prioriteit hebben. Ook de kleine binnenvaart is uit de gratie; overal wordt het wegennet uitgebreid en gaat het vrachtvervoer met de auto. Als in 1950 werfbaas Jetze Wildschut overlijdt, blijft Lourens alleen over om de zaak voort te zetten. Hij probeert het nog enkele jaren, maar zonder succes. Op het laatst is er zo weinig werk, dat het gezin alleen kan rondkomen met de hulp van de diaconie. De familie in Amerika schrijft, dat daar wel werk te vinden is voor een botenbouwer en daar gaat Jetze op in. Samen met zijn vrouw Sjuttje Valk en de kinderen emigreren ze in 1953 naar Holland Michigan in de VS. De Hepkema komt voor het laatst langs om verslag te doen van dit afscheid. Het wordt een droevig verslag, waarin o.a. gemeld wordt, dat dit de zoveelste scheepswerf in Friesland is die de poorten moet sluiten en hoe jammer dit is. Ook voor muziekkorps Concordia van Gaastmeer, want Lourens is een uitstekende muzikant. Maar het klopt wat de familie in Amerika gezegd heeft: Lourens vindt daar werk in de botenbouw. Aan de lopende band in een botenfabriek.

Na bijna 100 jaar en vier generaties komt er een roemloos einde aan deze eens zo prachtige scheepswerf, een van de toonaangevende in Friesland. Maar dat einde geldt niet voor de boten die hier gebouwd zijn. Mensen die bekend zijn met het skûtsjesiilen van SKS en IFKS kennen de werf en de hier gebouwde schepen. En er zijn ook veel bezitters van plezierjachten die trots zijn op hun bezit en de herinnering aan de werf hoog houden. In 2008 was er in Gaastmeer een reünie van schepen die gebouwd zijn op de Wildschut-werf. De

Jetze en zoon Lourens in de hellingschuur in 1950

haven lag vol met houten en stalen schepen en boten: skûtsjes, ijzeren en houten Staverse jollen, een tjotter, houten kajuitjachten van verschillende lengte, enz. Enkele schepen waren meer dan 100 jaar oud, maar zager er nog piekfijn uit. Prachtig is het om te ervaren, hoe het bezit van boten van dezelfde werf een band kan scheppen. De meeste Wildschutten waren toen inmiddels geëmigreerd, maar familieleden van Roelof die in 1909 naar Wijckel vertrok, waren present. En jaarlijks komt voor enkele weken Jetze Wildschut over uit Amerika naar Gaastmeer om hier een paar weken familie, vrienden en bekenden te bezoeken. Hij emigreerde als kind van 12 jaar in 1953, maar hij moet elk jaar een poosje terug naar het heitelân. Zo houdt het dorp ook nog contact met de Wildschutten in Amerika.

Bijlagen

Bijlage 1: Genealogie van de scheepsbouwers Wildschut, vanaf Roelof, geb. in 1800

Roelof Ages, geboren 1800 te Heeg, beroep sloopstimmerknecht, overl. 1862

De Gaastmar,

getrouwd 1831 met **Baukje Oosterwerf, geboren 1806 te Heeg, overl. 1874**

Woudsend

Kinderen:

1832 Trijntje te Heeg, getrouwd 1860 met Hendrik Schokker, geboren 1832

Gaastmeer

1834 Lourens te Heeg, getrouwd met Aukje Tjipke van Netten

1838 Hendrikjen te Heeg, overl. 1838 Heeg

1839 Age te Heeg, overl. 1910 Woudsend

1844 Hendrik te Heeg, getrouwd 1873 met Rinske Strootsma en 1888 met Aaltje Ellens

1851 Jetze te Heeg

Het gezin verhuist in 1857 naar De Gaastmar. Waarschijnlijk is het WiegerVisser van de palinghandel geweest die Roelof overgehaald heeft naar Gaastmeer te komen om hellingbaas te worden op zijn nieuwe scheepswerf.

Lourens, geboren 1834 Heeg, overl. 1886 De Gaastmar, scheepstimmerknecht getrouwd met

Aukjen van Netten, geboren 24 mei 1840 De Gaastmar, overl. 29 juli 1908 De Gaastmar

Kinderen:

1864 Jacoba, De Gaastmar, getrouwd 1888 Jan Boschma

1866 Roelof, De Gaastmar, getrouwd 1892 Martje van de Wetering

1867 Baukje, De Gaastmar, getrouwd 1893 Hylke Keikes

1871 Tjipke, De Gaastmar, getrouwd 1893 Sjoukje Jikke Dam

1873 Trijntje, De Gaastmar, getrouwd 1899 Rink Struikmans

1875 Rinkje, De Gaastmar, overl. 1924, huishoudster te Ijsbrechtum

1877 Age, De Gaastmar, getrouwd 1907 Ytje Ykema

1881 Jelle, De Gaastmar, getrouwd 1904 Haebeltje Valk

1883 Jetze, De Gaastmar, getrouwd 1914 Sjutje Valk

Roelof, geboren 1866 De Gaastmar, overl. 1928 Balk

getrouwd 1892 als scheepstimmerknecht met

Martje van de Wetering, geboren 1866 Koudum, overl. 1941 Woudsend

Deze Roelof was, als oudste van de vier zoons die in de scheepsbouw zaten, de leidinggevende persoon. 4 mei 1909 vertrok hij echter naar zijn boerderij in Wyckel en werd landbouwer.

Kinderen:

1893 Lourens, De Gaastmar, overl. 1900 De Gaastmar

1896 Aaltje, De Gaastmar, getrouwd 1920 Siebren de Boer

1901 Aukje, De Gaastmar, getrouwd 1924 Cornelis van Brug

1903 Lourens, De Gaastmar, getrouwd 1926 Sjoukje de Vries

1907 Roelof, De Gaastmar, getrouwd Froukje Dijkstra en Lutske van der Veen

Tjipke, geboren 1871 De Gaastmar, ferstoarn 25 maaie 1901.

Hij heeft een zeer bewogen leven gekend. Op zijn 15de (17 mei 1886), kort nadat zijn vader is overleden, gaat hij inwonen bij zijn oom Jelle van Netten en is daar werkzaam als dienstknecht. Op 12 november wordt hij daar weer uitgeschreven en verhuist hij terug naar zijn ouderlijk huis, alwaar hij 19 jan. 1888 wordt ingeschreven als scheepstimmermansknecht. 7 oktober 1893 trouwt hij met Sjoukje Jikke Dam, geboren 18 nov. 1875 te Beets (zij was Doopsgezind), waarmee hij naar Oudega W verhuist. Zij krijgen twee kinderen:

19 jan. 1894 Harm, Aldegea W

23 mrt. 1895 Aukje, De Gaastmar, overl. 30 juni 1895.

Al gauw vertrekken ze weer naar Gaastmeer (7 aug. 1894), waar ze gaan inwonen bij Matthijs Kuipers, veehouder. Tjipke staat dan vermeld met als beroep scheepstimmerknecht. Op 14 mrt. 1896 komen ze weer te wonen in het ouderlijk huis van Tjipke. Op 19 aug. overlijdt zijn vrouw.

Al deze ervaringen (verlies dochter en vrouw) brengen Tjipke ertoe om in het bevolkingsregister vanaf 1881 tot 1900 zijn godsdienst (Ned. Herv.) te laten doorhalen en daarboven te laten vermelden: geen. In het register van 1900 staat eveneens als godsdienst 'geen' vermeld.

Age, geboren 1877 De Gaastmar, overl. 1942 Sneek

getrouwd 11 maaie 1907 als sloopstimmerknecht met

Ytje Ykema, geboren 8 april 1884 Nyhuzum, overl. 1974 Grand Rapids

Hij vertrekt dan uit het ouderlijk huis naar een eigen huis in Gaastmeer, alwaar zij tot 1924 blijven wonen. 23 oktober 1924 volgt in het bevolkingsregister een ambtshalve doorhaling wegens vertrek naar Amerika (staat Michigan, stad Seeland)

Kinderen:

1908 Lourens, De Gaastmar (Lawrence), getrouwd Antoinette van Koevering

1910 Ybeltje, De Gaastmar (Evelyn), getrouwd Art de Vos

1912 Luitzen, De Gaastmar (Louis), getrouwd Olga Kuiper

1913 Roelof, De Gaastmar, ferstoarn 1913 De Gaastmar

1914 Roelof, De Gaastmar (Ralph) getrouwd Stella de Jonge

1916 Jouke, De Gaastmar (Jack), getrouwd Helen Wiersma

1918 Jelle, De Gaastmar

1921 Herre, De Gaastmar, ferstoarn 1922 De Gaastmar

1924 Aukje Rinkje, De Gaastmar (Ethel), getrouwd Dennis Scholten

Age kreeg in Amerika last van de Spaanse griep en als gevolg daarvan hersenvliesontsteking. Hij besluit naar Nederland terug te keren en gaat in juli 1926 bij zijn broer Jelle, in Gaastmeer, inwonen. Vervolgens vertrekt hij in 1927 naar het armhuis te Heeg en overlijdt in 1942 te Sneek, in het Wumkeshuis. Hij heeft zijn gezin nooit weer gezien.

Jelle, geboren 1881 De Gaastmar, getrouwd 11 mei 1904 als sloopstimmermansknecht met

Haebeltje Valk, geboren 30 aug. 1881 te Koudum

Kinderen:

1905 Aukje, De Gaastmar

1910 Joltje, De Gaastmar

1911 Jacob, De Gaastmar

1913 Jacoba, De Gaastmar

In febr. 1921 vertrekt het gezin naar Amerika.

Jetze, geboren 1883 De Gaastmar, overl. 1950 De Gaastmar, getrouwd 1914 ala sloopstimmerman met Sjutje Valk, geboren 12 febr, 1892

Hij woont t/m 1909 in het ouderlijk huis (bij moeder), 12 mei 1909 trekt hij bij broer Jelle in huis, vervolgens trekt hij in 1910 bij broer Age in. Mei 1914 worden Jetze en Sjutje in een eigen woning ingeschreven.

Kinderen:

1914 Lourens, De Gaastmar

1924 Joltje, De Gaastmar, getrouwd 1945 Berend P, Hof

Lourens, geboren 1914 De Gaastmar, overl., getrouwd 1939 als sloopstimmerman met

Antje de Boer, geboren 1912 De Gaastmar, overl. 2001 Michigan

Kinderen:

1941 Jetze

1944 Sietske

1949 Sjutje

Lourens blaast, tussen 1930 en 1940, samen met zijn vader de werf weer nieuw leven in. Vooral met het bouwen van boten voor de pleziervaart. In 1953 vertrekt hij met zijn gezin naar Michigan USA.

Zijn zoon Jetze komt nog ieder jaar naar Gaastmeer.

Bijlage 2: Graftschrift Age Wildschut, die na een jaar ziek terugkeerde uit Amerika naar Gaastmeer

Age wordt begraven in Gaastmeer en in 1980 heeft zoon Jelle een grafsteen laten aanbrengen met de volgende tekst:

Ter gedachtenis aan onze lieve vader en grootvader

AGE LOURENS WILDSCHUT

** 13-5-1877 Gaastmeer overl. 22-7-1942 Sneek*

en onze lieve moeder en grootmoeder

IJTJE LUITZEN YKEMA

**8-6-1884 Nijhuzum overl. 1-7-1974 Grand Rapids*

De kinderen en kleinkinderen

Apart in life, together in death.

Anders dan de tekst doet vermoeden, ligt Ytje, de vrouw van Age, niet hier begraven, maar in Grand Rapids.

Bijlage 3: Brief van Ytje Wildschut-Ykema, de vrouw van Age, die met 7 kinderen in Amerika achter bleef

Zeeland Michigan Nov. 14/ 1945

Geliefde Br. En Zuster,

Nu zal ik ook eens schrijven Ralph (Roelof) heeft mij zijn brief van U laten lezen. Jouke en de rouwbrief van U geliefde zuster Ibeltje. Ja dat was een heele slag voor je alleen he, maar als wij maar op Den Heere mogen vertrouwen dan zal Hij ons ook kracht naar Kruis geven niet waar, was ze al lang ziekelijk. Jouke het is nu al weer een heel voorrecht dat Harmke nu weer in huis is bij Vader en Moeder de ledige plaats kan geen een vullen van je Ibeltje dat gemis blijft er maar ik heb heel wat door moeten maken hier. Age naar Nederland terug en hier zat ik met mijn zeven kinderen en allen nog zo jong en in een vreemd land. Ja Age meende dat maar hij weer in Nederland was hij wel gauw weer werken kon als hij maar weer in zijn eigen werk was en dat dacht ik als dat zo is dan kan ik later ook wel weer terug gaan maar het is anders gegaan. Wij hebben elkaar hier niet weer aan deze zijde van 't graf gezien, toen dat bericht kwam door het Roode Kruis voelde het raar. Jouke en Joukje en Age was in 1942 gestorven en wij kregen het overlijdens bericht in 1943 zoo lang duurde dat. Ja als er nog eens een van de jongens in Nederland komt als wij nog wat tijd van leven mogen hebben dan kan het beter bepraat worden als met schrijven niet waar. Maar jullie hebben die oorlogsjaren wat door maakt dat het mijne nog niets betekend. Wij hebben ook al wat pakjes weg gestuurd. Naar jullie Jouke en hoop als je deze letter ontvang als je al wat pakjes mogen hebben en de fietsbanden zijn besteld maar hebben wij nog niet maar zullen met de tijd wel komen en dan zullen wij ze wel sturen wij kunnen hier ook alles niet krijgen als voor de Oorlog. Schoenen die zijn nu weer van de bonnen af maar de maten zijn hier zoo heel anders als in Nederland en ik weet niets meer van die maten, maar ik had een busgroen (

overhemd) naar Hessel stuurd en dat paste zoo mooi schreef Yke als was het voor hem maakt dat was flanel maar ik dacht dat is lekker warm koste twee dollar. Ik heb ook nog een pak kleeren grijs zou dat passen dan zal ik dat ook sturen en geef het adres maar aan een van de Fam. die het past hoor Jouke. Hier zijn ook meisjes die met Ethel (Aukje) op de fabriek werken en die hadden geen fam in Nederland en nu zullen die ook een pakje sturen is dat niet mooi van die meisjes en schrijf ze dan maar een briefje terug in het Hollands want dan hebben jullie kans om weer eens wat te krijgen en daar gaat het maar om en Luitzen zal ook wat rookerij sturen zoo nu en dan en dan maar wat als het maar een was en dan was het niet zo slim maar er zijn zoveel die graag wat willen hebben niet waar ? Ralph heeft ook al een paar pakjes naar jullie stuurd dat zal ook wel in Uw bezit zijn als deze brief er komt. Jouke en Joukje wij hebben ook al wat naar Herre en Anne stuurd het is mooi dat hij maar weer een vrouw heeft. Wij hebben ook al een brief van Janke van Anne en Akke kregen, ja die moet ook nog wat hebben. Ik zal er ook een portret van mij in doen en van Ethel (Aukje) en ook een van Jouke. Zijn genaamd die is nog in de marin maar is niet op het water. Jelle is nu weer uit dienst is er over vier jaar in geweest maar heeft nooit uit de USA geweest wel nu zal ik eerst maar ophouden want het is al laat ik hoop dat jullie deze brief allen in Gezondheid mogen ontvangen geliefde fam en Wensch Gods Zegen toe en hartelijk van ons allen Gegroet, je liefhebbende zuster en kinderen.
Schrijf maar gauw weer eens terug Jouke en Joukje en Harmke en ook de groeten aan Luitzen en Anneke.

Korte genealogie:

Ytje is een dochter van:

Luitjen (Luitzen) Ykema, geboren 1846 Tjerkgaast, overl. 1927 te Workum

Getrouwd 1879 als boer van boerenberijf te Nijhuizum met

Ybeltje Osinga, geboren 1854 Workum, overl. 1938 te Allingawier

Kinderen:

1880 Akke te Nijhuizum, getrouwd 1905 Anne Miedema

1881 Yke te Nijhuizum, getrouwd 1908 Hessel Baarda

1882 Ytje te Nijhuizum, overl. 1883 te Nijhuizum

1884 Jouke te Nijhuizum, getrouwd 1906 Joukje op de Hoek

1884 Ytje te Nijhuizum, getrouwd 1907 Age Wildschut

Bijlage 4: Korte stamboom van de tak van de familie waar Hielke Wildschut een nakomeling van is

Op dit moment bestaat er in Gaastmeer ook een scheepswerf met de naam Wildschut. Die werf werd in 1973 gesticht door Hielke Wildschut in de boerderij van zijn ouders, die gestopt waren met boeren. Het familieverband tussen beide takken gaat terug naar omstreeks 1800. Roelof (geboren in 1800), die in 1857 werfbaas werd in Gaastmeer, was een broer van Jetze (geboren in 1803), de voorvader van Hielke.

Age (1776- 1836) trouwt met Trijntje Bovenkamp

Kinderen:

Lourens	Lolke	Jitske	Roelof	Jetse	Jetske	Trijntje
			1800-1862	1803-1865		

Jetse trouwt met Jets P. Nauta

Kind:

Age (1830-1921), trouwt met Aafke Tj.

Kind:

Jetze (1868-1954), trouwt met Anntje Tromp

Kind:

Age (1902-1990), trouwt met Reino Visser

Kind:

Hielke (geb. 1945), de eigenaar van de huidige Scheepswerf Wildschut